

veliki broj posetilaca izložbe koju tokom njenog trajanja već godinama pogleda po nekoliko hiljada zainteresovanih. To s druge strane govori o zaista visokom umetničkom i kulturnom nivou Zemunskog međunarodnog salona karikature i to uprkos upornom i višegodišnjem ignorantskom stavu medija prema toj manifestaciji.

Svečanost je otvorio glumac Ivan Bekjarev, a spontanost i

blaga nekonvencionalnost prisutne tokom čitave zvanične ceremonije govori u prilog odluke organizatora da Salon u Zemunu ubuduće otvaraju samo umetnici, ne i političari kako je to do sada praksa bila. Svi laureati su se, po prijemu nagrada, kratkim govorima obratili publici, a najveći utisak ostavile su reči pobednika Pitera Niuvendijka, koji je doslovce izjavio: "Da imam dva srca, jedno bih ostavio u Zemunu".

Aleksandar Milenković

GDE JE GRANICA

Autori projekta Đorđe Arnaut i Savo Peković

Umetnička galerija Stara kapetanija, Zemun, 21. jun – 4. jul 2005

Ne krijemo da nam je za vizuelno percipiranje i odgovarajuće upijanje autorskih konotacija posredstvom izloženih objekata/skulptura trebalo vremena, reda veličina 5 minuta (i slovima – pet)... to dovoljno objašnjava razloge kritičarevog reagovanja, takvog kakav je sročeni hic et nunc, a u prestižnom glasilu demokratske provenijencije. Odajemo priznanje autoru uvodnog eseja, prostoproširenog doktrinarnog manifesta, koji nam je hotimično ili slučajno dao dobar šlagvort za raspravu koju naše društvo i likovnoumetnički serkl sistematski izbegava. Koristimo priliku i prihvaćamo bačenu rukavicu.

Evo startne formulacije na temu: "... najmanje je važno da li je skulptura, ili je objekt. I skulptura. I objekt. I kako god, samo da postoji u vremenu i prostoru. Nije važno ni od čega, ni kako, ni sa čim, ni zbog čega, ni šta. Važno da je tu. Važno je da traje. Ovako ili onako. Kao skulptura, kao objekt, kao nešto što će tek imati svoj naziv. Važno je da nema granice...".

Ovo je insert iz programskog eseja sročenog za katalog izložbe. Đorđe Arnaut, koautor izložbe sa Savom Pekovićem, ostavio je na trenutak svet objekata–skulptura da bi ispisao svoja razmišljanja na temu (ne)postojanja skulptura–objekata, odnosno granica koje odvajaju nešto od nečega ili nešto od ničega.

Redak primer teorijskog uveravanja samog sebe i najšire javnosti da su svi eksponati nešto što valja u startu da se relativizuje... vizuelno, taktilno, pojmovno, kategorijalno, psihološki, materijalno, prostorno, vremenski i – uopšte! Kruci–jalna poruka autora postavke je da su svi zemaljski i vanzemaljski objekti jednaki i ravnopravnog statusa postojanja. Sjajna primena doktrine Komunističkog manifesta, ali u suprotnoj tj. u nematerijalističkoj sferi. Zapravo, intrigantno ezoterično promišljanje, filozofstvjuće do krajnjih granica percepcije. Nezavisno od hipertrofirane količine istih dilema u sofistički samoupitnom monologu, postalo je odmah jasno da pitanja nemaju odgovore... baš kako i autor zaključuje!

Kao da posmatramo odvažnog Đorđa Arnauta kako u S.F. – skafanderu levitira po hermetički plombiranom, vakuumizovanom beskraju, pokušavajući da pronađe izlaz kroz vrata kroz koja je (ko me gurnu?!) dobrovoljno i pun kolumbovskog entuzijazma ušao u potrazi za razrešenjem lično konstruisane enigme. A odgovor čeka da kao pušteni duh iz boce ispuni prostor i naše ispošćene moždane vijuge.

NEOGRANIČENA OGRANIČENOST GRANICA?!

Energično brisanje granica između objekata i skulpture prihvatljivo je samo retorički jer se odnosu dvaju naziva istog predmeta ostvaruje konvencija rutinskog imenovanja stvari. U toj naizgled benignoj operaciji vokabilara krije se zas–trašujući čin strateškog poništavanja smisaonosti termina s k u l p t u

r a kojim smo okvalifikovali sve o b j e k t e koji (terribile dictu!) sadrže u m e t n o s t! Arnaut bez oklevanja i griže savesti ekspropriše pojmovnost umetničkog iz likov–nomorfološkog habitusa skulpture, derogirajući time umetničku potenciju nekog objekta koji jeste skulptura... bar u poslednjih pola tuceta milenijuma!

Poništavanjem mogućnosti kategorijalnog dvojstva objekata (u inkarnaciji umetničkog ili neumetničkog!) celokupna strukturalna predmetnost na ovoj Planeti izvučena je iz suptilne cerebralno–emocionalne sfere homo sapiensa da bi oktroisanom uravnilovkom bila svedena na mehanotehničke, banalne simbole ili, pak, pragmatične oblike svog postojanja.

Dakle, ne treba da tražimo granicu između nasilno sukobljenih termina objekt i skulptura nego da je uspostavimo između objekata koji, po primordijalnim ljudskim i milenijumskim civilizacijskim kriterijumima, n e m a j u ili i m a j u sastojke i kategorijalnost umetničkog. Autor uvodnog eseja i izlagači eksponata koji ilustruju njihovo opredelenje jedinstveni su u uverenju da je svaki predmet umetnički ako ga proglasimo takvim (po definiciji ready made likovnjaka). Pometnja nastaje kada izjavljuju da između objekata i skulptura nema granica (razlike) jer time indirektno negiraju postojanje Umetnosti. Krajnja konzekvenca ovakvog stava je brisanje, kao sunderom, pojmovnosti Umetnosti i njenog impresivnog participiranja u sveukupnom učinku Civilizacije.

Da podsetimo... glavna pretpostavka umetničkog doživljaja neke manifestacije, makar sadržajno ili prostornovremenski skromne, jeste njen nesporni uticaj na mentalno–inteligibilnu potenciju konsumenta. Taj, makar najmanji, dodir krila jedne od umetničkih Muza prouzrokuje psihičko stanje koje se razliva kroz dušu i telo. Psihofizički senzori registruju ovo poput lakmus–papira kojim se detektuje prisustvo hemijske tvari. Izostane li ta tenzija, izvesno da se tu ne radi o umetničkom ostvarenju već o kvazi–umetničkom pastišu, šmiri, šaradi, improvizaciji...

Ovde nije u pitanju manje ili veće poštovanje varijabli emocionalnih stanja koje u čoveku izaziva lucidna konceptualna poruka umetničkog dela (još uvek to!), vešto komponovana instalacija sa asocijativnom snagom, originalna kontekstualna ideacija, smeli kontrapunkt boja i materijala, duhoviti gadget ili izuzetno kliktaivi object trouve... već je u pitanju svesni ignorantski odnos prema bitnoj odredni–ci psihofizičkog ustrojstva čoveka. Oduzmete li mu smisao za razlikovanje estetskih valera, sposobnost uočavanja stepena likovnog kvaliteta i harmonije određene pojavnosti... čovek pada na nivo primata, odnosno preostalih bioloških vrsta na Planeti. Da li nam to zaista treba?!

ČEMU ŠKOLOVANJE "DISIDENATA–INSAJDERA"?

Doktrinarno suspendovanje pojmovnosti Umetnosti koje tako pasionirano provode visoko edukovani umetnici, profesionalci par excellence, izaziva mučninu ne samo u najširoj javnosti već i u serklu likovnih umetnika standardne orijentacije, kao i u redovima teoretičara i kritičara koji ostaju dosledni u otporu... ne likovnim stvaraocima koji krče zaista nove puteve umetnosti već umeticima koji taj kvalifikativ stavljaju pod

znake navoda jer se, ovaj, svesno ograđuju od svega što po opisanoj definiciji predstavlja i znači umetnost.

Takvo opredelenje "disidenata insajdera" sagledavamo i na ovoj izložbi. Sa malim izuzetkom, petnaestoro izlagača nose diplome i, čak, magistarske titule prestižnih fakulteta i akademija. Objektivno, oni su cvet domaće likovne umetnosti. Postavlja se opravdano pitanje – S kojim pravom se ova elita listom svrstava u ostrašćene protagoniste Ideje koja je u žestokoj opreci sa institucijama u kojima su, velikim trudom i odricanjem, stekli diplome i ponosno pravo da sa njima mašu kada stanu u red pred selekcionim komisijama raznih izložbi, konkursa, stipendija, likovnih kolonija, sponzora?

Ako je autor postavljenih teza/pitanja dozvolio sebi slobodu da fakultete i akademije lepih umetnosti uvede u kategoriju zaludgraditeljskih, kreativno ništavnih, edukativno ispraznih, profesionalno nesuvislih, umetnički neproduktivnih ustanova... to može da bude stvar ličnog opredelenja i rezultat mentalnopsihološke katarze, što nije nepoznata pojava u umetničkoj sferi. Najčešće, to lično propitivanje oportunističke sopstvenog dela i postojanja srećemo kod zrelih stvaralaca u zenitu i kasnije. Ali, otkuda takav kreativno–egzistencijalni fatalizam u pripadnicima mlađih generacija?

Test–pitanje koji ovaj potpisnik uvek postavlja u diskursima na temu urušavanja "Umetnosti kao takve" glasi: Da li je autor–izlagaču određenog dela bila potrebna akademska edukacija (ili makar večernji kurs) da bi napravio to što je izložio ili je to mogao kao svaki drugi građanin, bilo kao nepretenciozni amater, kao hobby–rekreativac ili nadobudni diletant?

U kategoriji eksponata tipa *object trouve*, prva starinska jarko obojena pegla izložena na jednoj izložbi imala je patentno pravo prvenstva i, samim tim, pravo građanstva u istoriji (ne)umetnosti. Sve potonje je kompilacija... ne toliko konkretnih modela već izvorne i d e j e "tog i takvog" oblička likovnog izražavanja. U pravoj umetnosti, trabanti i tzv. istomišljenici kubure sa originalnošću u kreiranju dela jer prvi model novog koncepta izliva ulje na stazu potonjih umetnika koji ot–klizavaju u sivilo anonimnosti odmah posle pojave na sceni.

Iz svega proističe zaključak da akademski umetnik, profesionalac u svom fahu, mora da proizvodi i plasira svoje strukovno osmišljene i stručno izvedene radove poput ispitanog majstora, odnosno zanatlije sa uramljenim majstorskim pismom na radnom mestu. Strukovna asocijacija, komora i kodeks časti (Hipokratova zakletva u raznim varijantama) lebde nad njegovom profesionalnom karijerom, sa pravom da kontrolišu ispunjavanje specifičnih postulata Kodeksa. Pa ako je tako, smemo da tražimo i od VSS likovnih umetnika da svakim novim delom i ukupnim profesionalnim opusom potvrde diplomu i ostanu verni etici životnog poziva.

SNAGA UPOREDNIH PRIMERA

Poređenje sa arhitekturom objašnjava razložnost ovog stanovišta. Šta bi od graditeljstva ostalo ako bi se arhitekta, takođe umetnički usmeren, odrekao suštastvenih sastojaka profesije i proglasio za arhitektonski objekt svaku pećinu, ptičje gnjezdo, žbun, šupljinu drveta, prevrnuti čamac, bure (Diogenu, gde si?), pukotinu u ledniku, vežu bršljana? Ne mogu preuzeti ulogu ni stvarnih ni virtuelnih staništa iako sadrže svojstva predmeta–objekta izraženih opipljivom materijom.

Tako bi se lako upriličio salon arhitekture na kojima bi u ulozi pretencioznih eksponata figurisale sve te pećine, bačve, gusto granje... a autori sa diplomama i magisterijumima arhitekture slavodobitno šetkali, delili autograme i davali pitijiske i ezopovske odgovore na "lucidna" pitanja kritičara koji, uprkos zatečenom kolapsu ključnih premisa umetnosti (i samim tim i

svoje profesije) istrajavaju u nameri da neoštećeni nekako prežive ovu fazu istorijskog razvoja civilizacije.

Na pravo uvaženih autora izložbe "Skulptura, objekt..." da eksponatima materijalizuju svoj likovni pogled na svet, kao i na hrabrost izlagača da svojim delima uzdrmaju sopstvenu poziciju u struci i temelje škola koje su uspešno apsolvirali... odgovaramo pravom oponenta, kritičara koji ne pristaje da rog nazove svećom niti da smatra za obavezu da autore preplavljene oficijelnim priznanjima, sa respektivnim izlagačkim referencama, tretira na rutinsko blagonakloni način kakav je uobičajen u domaćem likovnom ambijentu. Način koji skoro sasvim isključuje eventualnu negativnu kritiku izloženog "espapa" ili uzdržan stav prema stvaralačkom profilu autora. Danas, najmanje su dobrodošle polemičke rasprave na aktuelne teme koje iniciraju likovni nastupi, a koje bi se, nedajbože, prelamale preko leđa inkriminiranih autora.

"MANIFEST" POD ZNAKOM PITANJA

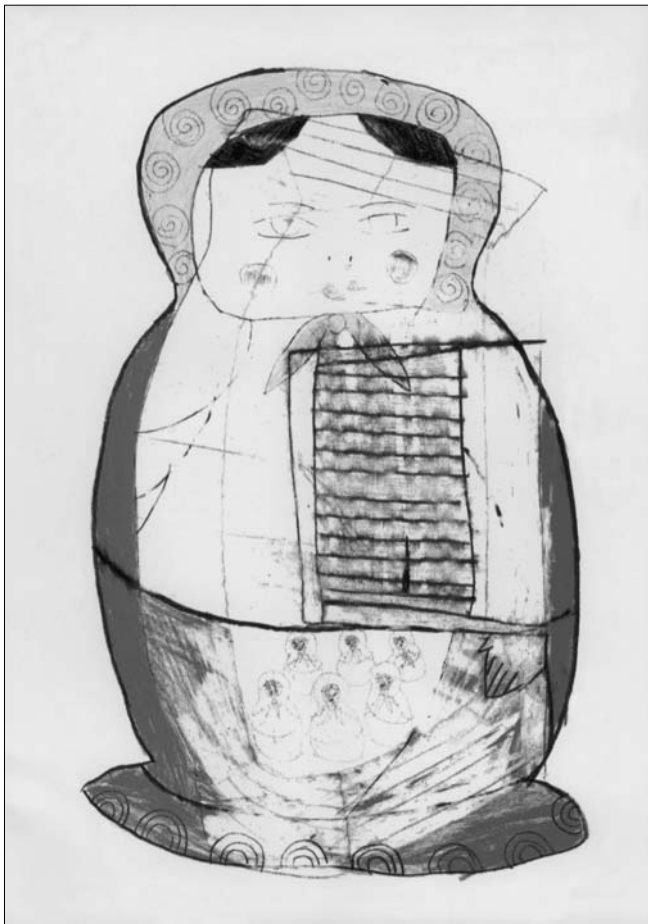
U tvrdokorne ignorante klasično poimane skulpture spadaju Snežana Petrović, Anica Vučetić, Slobodan Roksandić, Aleksandar Đurić i Gabriel Glid. Njihova ostvarenja samo uslovno odgovaraju "ličnom opisu" vajarske likovnosti, ali kao kompenzaciju za zamenu teza (čitaj – medijuma) odražavaju vidan napor da originalnost i bizarnost usvojenog medija proizvedu u ključni element. Baš kao što ove stavke generalno karakterišu instalacije, *object trouve*, *ready made* i *tsl*.

Koketiranje sa plastikom, reljefom i ornamentalom kompozicijom dopustili su sebi Gordana Kaljalović, Željka Momirov, Rajko Popivoda i Mihailo Mlinar. Lebdeći "negde između", Slobodan Kojić nastoji da pomiri *ready made* aspekte i intervencije reljefnog žanra. Njegova kompozicija strukturno podseća na metodu naknadnog osmišljavanja "slučajnog predmeta". Milica Stevanović sa orijaškim jajolikim kamenom i Darko Kuzmanović sa transparentnom kockom, grafički determinisanih stranica, nisu popalili sve mostove prema "minulom radu". Savo Peković kubistički usklađuje proklamovani prosede univerzalnog značenja volumena kakav god da je sa smisaono usmernim likovnim izričajem tj. sa prepoznatljivošću motiva. Uprkos ulozi promotora Ideje i iako geometrizovani, njegovi "Talasi" se ipak talasaju na način prirodno fenomena.

Konačno, kao šlag na tortu primamo dva žanrovski i likovnomorfološki srodna ostvarenja. Hani Goldhart sme da pogleda u oči i zagriženim poklonicima klasičnog vajarstva. Njen "rastući grad" objedinjuje sastojke tradicionalnog vajarstva – integralnu vezu oblička i simbolizacije smisla. Konceptor ove provokativne i zanimljive tematske izložbe, Đorđe Arnaut našao se u neočekivanoj ulozi disidenta sopstvene teorije i filozofskog vektora cele postavke!? Jer, njegova kompozicija nedvosmisleno sadrži sve odlike klasične spomeničke (arhajske funeralne, mini–simboličke ili mega–monumentalne) ostavštine. Kako po dinamici i odnosu volumena, tako i po sekundarnom grafizmu zmiijolikog ornamenta.

Da li je to đavo došao po svoje ili paradoksalni slučaj da je inicijator polemike nevoljno dao za pravo drugoj strani? Zapravo, da je ovaj potpisnik u pravu kada dovodi u pitanje polaznu teorijsko–doktrinarnu premisu autora izložbe po kojoj je svaki bogovetni predmet u svetu identičnog značenja i uloge kao i ortodoksnog klasifikovana skulptura.

Na koricama kataloga fotografija pustare pod oblačnim nebom... nekoliko kamenih bogumilskih stećaka likovno korespondira sa kamenitim gromadama rasejanih u travi. Stado ovaca pase okolo... za njih ovi stećci, istorijski pamjatnici epohe i funeralne skulpture ni po čemu se ne razlikuju od ostalog stenja okolo...

VUJOVIĆ ANA, V godina, Crtež

BOGDAN PAVLOVIĆ, Crtež

PETAR OMČIKUS, Iz mape SOL

LJILJANA ANTIĆ